

ŠOKANTNO: MLADIĆEVI POMAGAČI NA BUDŽETU BiH

SLOBODNA

BOSNA

NEZAVISNA INFORMATIVNA REVIJA

GODINA XVII | BROJ 744 | SARAJEVO 17.2.2011. | CIJENA 3 KM

PROFESOR BERKO ZEČEVIĆ

SVJEDOČENJE, RAZOČARENJE, PONIŽENJE, ZATVOR

Dr Berko Zečević je za državu BiH, njenu odbranu i dostojanstvo zaslužniji od Ejupa Ganića i Ilije Jurišića zajedno

JURE GALIĆ, hercegovački prvoborac

www.slobodna-bosna.ba

ISSN 0354-1436

PRINTED IN BOSNIA/HERZEGOVINA

U Hercegovini smo se borili protiv fašista, a ne Hrvata

22 PARTIZANSKI ZLOČINI U HERCEGOVINI

Pobjednička istina

Redovno se početkom februara, uz "obilježavanje godišnjice partizanskih zločina u Širokom Brijegu i ubojstva 66 nedužnih fratara", nekada Dana oslobađanja Lištice, u hrvatskim medijima učesnik NOB-a i predsjednik SUBNOAR-a BiH Jure Galić proziva kao jedan od "krvnika", poziva ga se na izvinjenje zbog stradanja nevinih fratara, te se govori o neprocesuiranju navodnih zločina koje su počinili partizani. Galić za "Slobodnu Bosnu" odgovara na prozivke, pojašnjava zbog čega se nema kome ni zbog čega ispričavati, ustaškim progonima fratara-antifašista, ubistvu fra Martina Sopte, te govori o svojoj ulozi u operacijama oko Širokog Brijega...

32 EKSKLUZIVNO ISTRAŽIVANJE "SB"

Gdje su, šta rade Mladićevi pomagači

Novinari našeg lista istražili su "gdje su, šta rade" bivši oficiri Vojske RS-a najbliži suradnici bjegunca RATKA MLADIĆA, ali i drugih generala koji su u Haagu presuđeni za ratne zločine i došli do zapanjujućih otkrića: ratni i poratni stručnjaci za obavještajno-špijunske poslove koji su pensionisani nakon prisilnog raspuštanja zloglasnog 410. obavještajnog centra Vojske RS-a dobili su nove civilne poslove na kojim se bezbjedno bave starim osnovnim "djelatnostima"!

50 NOGOMET

Kako su "pali" Dinamo i Crvena zvezda

Početkom '90-ih godina prošlog stoljeća nogometni klubovi DINAMO i CRVENA ZVEZDA bili su otjelotvorenje nacionalističkog naboja u Hrvatskoj i Srbiji, timovi u kojima je bilo nepoželjno imati igrače druge nacionalnosti; dvadesetak godina kasnije vjetrovi promjena zapuhali su i nogometom i pokazali da je moguće imati Hrvata na klupi Zvezde i Bošnjaka kao trenera Dinama

54 NOVINARSTVO BEZ PRITISKA

"Hardtalk" sa Timom Sebastianom

U organizaciji "Mediacentra" u Sarajevu je nedavno boravio TIM SEBASTIAN, jedan od najpoznatijih i najutjecajnijih svjetskih TV novinara i dugogodišnji reporter i voditelj BBC-a; u razgovoru za "Slobodnu Bosnu" Sebastian se prisjeća početaka svoje karijere kada je radio kao dopisnik BBC-a iz Istočne Evrope, analizira šta bi se moglo dešavati nakon egipatske revolucije, kako je stvorio najveću zonu slobodnog govora u arapskom svijetu, te zašto nijedan novinar koji drži do svog ugleda ne treba da se "druži" sa političarima

58 PROTESTI ITALIJANSKIH INTELEKTUALACA

Za pametniju i bolju Italiju

Već deset godina najznačajniji umovi Italije vode bezuspješnu kampanju protiv italijanskog premijera SILVIJA BERLUSCONIJA čija primitivno ponašanje, prema mišljenju mnogih od njih, ruši ugled ove države sa iznimno bogatom kulturom i historijom; UMBERTO ECO, ROBERTO BENIGNI, DARIO FO, ROBERTO SAVIANO, neki su od najpoznatijih kritičara italijanskog premijera a protekle sedmice hiljade ljudi širom

Italije priključile su se protestima i izašle na ulice poručujući da im je dosta negativnog imidža njihove zemlje kao kupleraja

62 ČEKAJUĆI "MEDVJEDA"

61. Sajam filma u Berlinu

Ovogodišnji, 61. BERLINALE, otvoren je 10. februara filmom "True Grit" braće Coen, koji ima deset nominacija za skorašnju dodjelu "Oscara"; o najznačajnijim, ali i o onim ostvarenjima koji nisu zadovoljili ukuse ni publike ni kritike, a prikazani su u prvoj polovini "Festivala", sa lica mjesta, iz glavnog grada Njemačke, izvještava naša saradnica

SLOBODNA BOSNA

SLOBODNA BOSNA
nezavisna informativna revija

IZDAVAČ
Pres-Sing d.o.o. Sarajevo

Glavni i odgovorni urednik: **Senad AVDIĆ**
Predsjednik Upravnog odbora: **Asim METILJEVIĆ**
Direktor: **Erbein REŠIDBEGOVIĆ**

Uređuje redakcijski kolegij

Novinari
Suzana MIJATOVIĆ, Danka SAVIĆ, Mirha DEDIĆ, Nedim HASIĆ, Mirsad FAZLIĆ, Dino BAJRAMOVIĆ, Adisa BAŠIĆ, Maja RADEVIĆ

Grafički urednik: **Edin SPAHIĆ**

DTP: **Atif DŽIDIĆ** / **Elvira HAJDAREVIĆ**

Lektor: **Sedina LONČARIĆ**

Sekretar redakcije: **Edina MUŠOVIĆ**

Marketing i prodaja: **Amela ŠKALJIĆ**
e-mail: marketing@slobodna-bosna.ba

Fotografija: **Milutin STOJČEVIĆ, Mario ILIČIĆ**

Revija izlazi sedmično
Telefoni: 444-041, 262-630, telefaks: 444-895

Adresa: **Čekaluša čikma 6, Sarajevo**

Transakcijski računi
1610000015710034 - **Raiffeisen BANK**

HYPO ALPE-ADRIA-BANK 3060510000025213

FIMA BANKA d.d. SARAJEVO
137-042-60011444-55

List "Slobodna Bosna" upisan je u evidenciju javnih glasila u Ministarstvu obrazovanja, nauke, kulture i sporta pod rednim brojem 522, Mišljenjem Federalnog ministarstva obrazovanja, nauke, kulture i sporta od 12.6.2001.

Štampa: **UNIONINVESTPLASTIKA**, Semizovac.
Fotografije, rukopisi i diskete se ne vraćaju.

PDV broj 200333040003
e-mail: sl.bos@bih.net.ba

Vijeće za štampu u Bosni i Hercegovini

Slobodna Bosna je punopravni član Vijeća za štampu u BiH

INTERVIEW

Jure Galić | hercegovački partizan

Redovno se početkom februara, uz "obilježavanje godišnjice partizanskih zločina u Širokom Brijegu i ubojstva 66 nedužnih fratara", nekada Dana oslobođenja Lištice, u hrvatskim medijima učesnik NOB-a i predsjednik SUBNOAR-a BiH Jure Galić proziva kao jedan od "krvnika", poziva ga se na izvinjenje zbog stradanja nevinih fratara, te se govori o neprocesuiranju navodnih zločina koje su počinili partizani. Galić za "Slobodnu Bosnu" odgovara na prozivke, pojašnjava zbog čega se nema kome ni zbog čega ispričavati, ustaškim progonima fratara-antifašista, ubistvu fra Martina Sopte, te govori o svojoj ulozi u operacijama oko Širokog Brijega...

Ne znam koliko je fratara poginulo tokom borbi za Široki Brijeg, ali znam da je poginulo 450 partizana!

Razgovarala: **ALMIR PANJETA**
Foto: **MILUTIN STOJČEVIĆ**

■ **Kako Vam zvuči sve češće ponavljanje termina "partizanski zločini u Drugom svjetskom ratu" u medijima u BiH i regiji?**

Slušaj, ja sam prilično oguglao na to. To je priča koja se priča dugo. Od ovog rata i u ratu, pa sve do današnjih dana. To uvijek pričaju predstavnici iste ideologije i politike, stalno se ponavlja, ne priča se ništa novo i nešto što bi me iznenadilo i nad čime bismo se ja i moja ratna generacija mogli zamisliti. Prvo treba shvatiti da je to rat, drugo da je to bio rat koji je bio užasno krvav, jer zemlja je napadnuta, okupirana na jedan najbrutalniji način od Nijemaca, Italijana, Mađara, Rumuna, Bugara... Nema ko je nije napadao i dijelio na svoj način. Prema tome, svemu se tome trebalo oduprijeti. I ja sam tada bio član Komunističke partije i uključio sam se u tu borbu, učestvovao koliko su me snaga i pamet nosili, radio sam ono što sam mogao i trebao raditi. Pošto sam hercegovački i dalmatinski kadar, da se izrazim tim našim partizanskim rječnikom, ja sam radio u tom području: Metković - Biokovo - Zapadna

Hercegovina. Nije ni kod nas to išlo sve spontano i kako je ko htio, postojala je kakva-takva organizacija. Mi kadrovi te organizacije smo bili disciplinovani.

■ **Na tom području ste proveli čitav rat?**

Jesam. Najprije su me '41. uhapsile ustaše. Odmah su me strpale u zatvor i tamo sam bio četiri mjeseca, izveden pred ustaški prijeki sud i suđen. Pustili su mene i čitavu moju grupu jer nisu imali dovoljno dokaza. U zatvor sam utjeran prije nego su počeli veliki ustaški pokolji koji su mene zatekli u zatvoru. Ustaše su izvršili u Ljubuškom zločin, '41. je ubijeno sve do posljednjeg Srbina, dio ih je samo prošao

SMRT U SAMOSTANU:

"To što sada pričaju, ubijeno ih 60, to je jedna najobičnija laž, petljanija. Mogu da vjerujem da ih je tamo poginulo pet-šest, pa što ne bi poginulo ako su se borili?"

kroz zatvor kao i ja. Znam ljude koji su ubijali, bio je neki Mirko Bunoza, pa neki Božo. Svi oni su bili naši čuvari. O ovome Mirku, mogao bih romane pričati. Bio je mali, nema meni do pasa, nosio pušku, i pričao nam kako 'izvodi revoluciju', tako su oni zvali ubijanja. Hvalio nam se gdje su ubijali, kako su ubijali i 'sprovodili revoluciju', pa govorio 'večeras se spremite, vi ste na redu'. Bilo je i slučajeva da se ubice naložu u birtiji, prave probleme pa ih zatvore među nas, i ujutro kad se rastrizne tuku nas. To je bio potpuni dar-mar, obični zvjerinjak.

U USTAŠKOM ZATVORU

■ **Kako ste uspjeli preživjeti prijeki sud, a da Vas ne strijeljaju?**

Mislim da je tu u prvom redu pomoglo naše držanje, ali možemo zahvaliti i Partijskoj organizaciji Mostara. Uhapšeni smo u Ljubuškom, gdje su nas fizički maltretirali, mučili, neki su odmah strijeljani, a kad smo prebačeni u Mostar, ipak je bilo nekog reda, skoro pa normalan zatvorenički život. Tu se Partijska organizacija Mostara zauzela, imali su jako dobar uticaj na taj Sud u Mostaru preko nekih ljudi i predsjednika Suda. To je u stvari bio redovni sud, ali je imao jedno vijeće koje je sudilo kao ►►

**SVJEDOK I
UČESNIK**

“Radilo se o tome
ili ćeš ti njega
ili on tebe”

► ustaški sud. Ali je predsjednik Suda bio naš čovjek, i preko njega se moglo uticati. Pomagao nam je i službenik Slobodan Tambić, koji nam je govorio kako i na koji način da se držimo. U to doba kad smo suđeni svi smo bili i mutavi, i nepismeni, i ćoravi, te nismo odavali dojam nekoga sposobnog za stvari kakve smo pravili.

■ Na kojim pozicijama ste proveli rat?

Kad smo izašli iz zatvora otišli smo u partizane kojima smo se konačno priključili 24. februara 1942. Do tada smo, poslije izlaska iz zatvora, živjeli u ilegalni jer smo se trebali povezati, u Dalmaciji je malo kasnio ustanak. Čekajući organizovanje u Dalmaciji, i mi smo čekali da idemo u vojne jedinice. Najprije smo otišli u bataljon *Josip Jurčević* na Biokovo gdje smo se organizirali i gdje sam jedno vrijeme bio borac kao i svi borci, poslije sam bio vodni delegat i imao svojih 30-ak boraca, a koncem '42., oktobar-novembar, saopšteno mi je da napustim vojnu jedinicu i zaputim se u dolinu Neretve, u Metković, na politički rad gdje sam postavljen za člana sreskog komiteta. Radio sam na terenu, ali uvijek sa nekakvom težnjom da prođem prema Hercegovini, premda sam rođeni Hercegovac. Početkom 1943. sekretar pokrajinskog komiteta partije za Dalmaciju me pozvao Metković, i da se posvetim isključivo Hercegovini. Tada sam se prebacio u Hercegovinu sa zadatkom da tu stvaram organizaciju, mrežu, ljude, i da to uvezujem i učinim koliko se može učiniti na organizovanju ustanka i stvaranju pokreta.

■ **Da li je u to vrijeme u Zapadnoj Hercegovini bilo ljudi voljnih da idu u partizane? Nije baš uvrježen pojam "zapadno-hercegovački partizan"...**

Moje selo, Bijača, osam kilometara udaljeno od Ljubuškog, sa svojih 90 domaćinstava ima dva narodna heroja, sedam nosilaca partizanske spomenice, baza Zapadnohercegovačkog bataljona je upravo moje selo. Nije to baš tako crno, jednoznačno kako se obično misli. Ili, Ljubuški. Mi smo 1943. maltene slobodno hodali Ljubuškim, jer smo imali veliki uticaj, naročito među muslimanskim svijetom. Nije to baš tako kako većina ljudi misli. Iz Ljubuškog je '41. otišlo 20 boraca i to prema Mostaru, pa ka Boračkom jezeru i tamo formirali jedinicu.

■ Kako je Široki Brijeg tada izgledao?

Ka Širokom se stalno težilo. Ja sam '43. bio u okolini Čitluka koji nije bio ništa drugačiji. Tamo smo stvorili našu organizaciju koja je tu djelovala čitavo vrijeme. U Širokom Brijegu smo također uvijek imali dva-tri svoja čovjeka s kojima smo održavali kontakt i od kojih smo dobijali

PARTIZANI U NARODNOOSLOBODILAČKOM RATU

“Široki Brijeg je među nama partizanima slovio kao i Berlin za Ruse ili Amerikance”

obavještenja te preko njih uticali na stanje razmišljanja u Širokom Brijegu koliko smo mogli. Ipak, tu je uvijek bilo najteže, jer je ustaštvo bilo uticajno. Pogotovo je bio uticajan katolički kler koji je bio skoro apsolutno ustaški orijentisan. Mi smo imali jedan broj ljudi, svećenika antifašista. Bio je fra Serafin Dodig i jedna manja grupacija u Čitluku. Ali, obično je bila takva praksa da

te koji se nisu slagali sa ustaštvom uklanjaju, slali su ih u samostane, nisu im dali mogućnost da kontaktiraju sa običnim svijetom. Naročito smo imali velikih poteškoća u Vitini, gdje je bio fra Bono Jelavić koji je bio nevjerovatno aktivan i totalno ustaški opredijeljen. Bio je član ustaškog tabora i ustaškog logora, njegova je aktivnost bila svakodnevna i gledano sa

SPAS U ZADNJI ČAS

Eugen Dido Kvaternik je naredio strijeljanje cijele moje grupe, ali prekasno

■ **Spominjali ste da se jedan od najbližih Pavelićevih saradnika Eugen Dido Kvaternik interesovao za Vašu grupu i tražio da vas strijeljaju...**

Nakon što smo mi pušteni, Kvaterniku je to došlo do ušiju i nije se slagao s tim. Zatražio je spise da mu se hitno dostave u Zagreb na uvid, ali pošto smo mi već izišli iz zatvora, prelazili u ilegalu i do nas se nije moglo tako lako doći, njegova intervencija nije uspjela. Da su mu spisi poslani, znam jer sam ubrzo poslije oslobođenja postao okružni javni tužilac Mostara i tražio sam spise s našeg suđenja koji su tu morali biti, ali ih nije bilo i osoblje koje je tu radilo kazalo mi je da je otišlo u Zagreb. Da je Kvaternik reagovao ranije, vjerovatno bismo svi bili poslani u Jasenovac kao i svi ostali. ■

POGLAVNIKOVA DESNA RUKA
Kvaternik je Galića htio poslati u Jasenovac

njihovog stanovišta - plodotvorna. Pa don Jure Vrdoljak, iz Studenaca, mene je tukao u zatvoru. Potom, don Ilija Tomas... Bila je jedna velika garnitura aktivnih svećenika koji su radili na toj ustaškoj liniji. Od njih, ova grupacija svećenika koji su bili antifašisti, nisu mogli da dođu do nekog posebnog izražaja. Što je veliko zlo, katolička crkva je tada i zvanično bila profašistički orijentisana, jer je i tadašnji papa podržavao politiku Hitlera i Musolinija, te radio sve da se osnaži Hitler, da se osnaži nacizam, nacionalizam i tako dalje. Zvanična je crkva dakle vodila politiku koja je pogodovala ovoj grupaciji. Uvijek treba imati u vidu da je bio značajan broj progresivnih svećenika, ali koji nisu imali šansu. Fra Serafina Dodiga su ustaše hapsili.

DALMATINCI SU OSLOBAĐALI ŠIROKI

■ Neki podaci govore da je fra Martin Sopta ubijen od strane partizana, dok ste Vi spominjali kako su ga ubili ustaše?

Gledam sada ova i dalje aktivna ekstremna frakcija svećenika njega stavljaju na spisak i govore da smo ga mi ubili. To je laž! Marko Šoljić i ja smo išli u Široki Brijeg, sa zadatkom da nakon oslobođenja kao članovi Okružnog komiteta za Zapadnu Hercegovinu grada uspostavimo civilnu vlast. U vrijeme oslobađanja Širokog Brijega, mi smo bili u stanu fra Martina Sopte. To je bio profesor, jedna istaknuta ličnost, jako progresivna. Kod njega smo noćili, pričali čitavu noć, i on je bio izrazit antifašista. Držim da su ga nakon našeg odlaska ubili ustaše. Sada vidim da ga nama pripisuju. S tim čovjekom sam razgovarao upravo pred oslobađanje Širokog Brijega.

■ U borbama niste učestvovali ni na koji način?

I POSLIJE RATA-RAT:

“Bilo je svega tamo, recimo oko Ljubuškog je bilo sela u koja mi nismo smjeli ulaziti i još dvije-tri godine nakon oslobođenja jer su ih držali oni - ustaše! Nije to bilo baš tako, kao, danas oslobođenje, a sutra hodaj i radi šta hoćeš. To su bila stalna proganjanja, ubijanja, rat poslije rata ”

Nisam, jer to nije bio moj zadatak. Čim je oslobođen Široki Brijeg, prošao sam pored samostana, zadržavao se i gledao. Kada smo silazili prema samom gradu, vidio sam jedan naš uništen tenk, pet-šest njemačkih leševa. Tu smo naišli na komesara, čini mi se 11. Dalmatinske brigade, i sa njim smo se malo posvađali. Ustvari, podosta smo se svadali. Naši su tu zaista napravili jedan džumbus. Radnje su bile isprovaljivane, bio je nered za koji smo mi smatrali da ne bi trebao biti takav. Kazali smo: ‘Koja je razlika između nas i njih, ako ćemo i mi postupati ovako?’ Rečeno nam je: ‘Drugovi, mi nismo bili u stanju da obuzdamo. Široki Brijeg je među nama partizanima slovio kao i Berlin za Ruse ili Amerikance. Bio je to simbol ustaštva i borbe protiv partizana, pa je bilo vrlo teško vladati jedinicama i ljudima u tom momen-

tu.’ Tako je nama komesar obrazložio situaciju.

■ Koje su sve jedinice učestvovale tu?

Dalmatinci, Osmi korpus. Samo ja ne znam odakle ovi sad izmisliš ovo, oko tih fratara. Pogledaj malo, oni sve pripisuju sad Srbima i Muslimanima, a Srbi uopšte nisu učestvovali u oslobađanju Širokog Brijega. Učestvovali su Hrvati, Osmi korpus koji je Dalmatinski, i učestvovao je naš Zapadno-hercegovački odred. Hrvati su, prema tome, učestvovali u oslobađanju Širokog, ali njima treba da su to uradili Srbi da ih okrive.

■ Spočitava Vam se u hrvatskim medijima da ste u svojoj knjizi spomenuli da ste prošli pored crkve, ali da ste tu priču završili i da niste spomenuli 66 fratara koji su tu, kako tvrde, mučki ubijeni. Navodi se da ste ušli u podne u Široki Brijeg, a da su se zločin i ubistvo fratara desili oko 16 sati?

Kako to može biti?! Znam kako smo Marko Šoljić i ja u selu u blizini Širokog Brijega čekali oslobađanje, jer su upravo oko samostana vodile žestoke borbe. Tu je bilo ustaško utvrđenje koje je bombardovano, tukla ga je naša avijacija i naša artiljerija. To je bila borba prvog ranga. Čim smo obaviješteni da je Široki Brijeg oslobođen, krenuli smo pored samostana. Tamo nije bilo uopšte naše vojske. Vojska je išla svojim pravcem i nastavila dalje, a mi svojim. Tragovi borbe su bili vidljivi na svakom koraku. Bile su tu i žice i nagazne mine. Naši su prije akcija razmatrali način kako doći do Širokog Brijega, odnosno do uporišta u samostanu, pa je bila ideja da se pokupi stoka i da je puste na nagazne mine.

■ Ako, kao što tvrdite, fratri nisu ubijeni nakon završetka akcije, postoji li mogućnost da su svi poginuli tokom napada dok su pružali otpor? Vjerujete li Vi uopće da ih je toliko ubijeno?

To je najobičnije sranje! Recimo, ja znam, u to doba je pričano - nisam ni ja gledao, da su se oni borili. Ovo što sada pričaju za nekakav podrum, ja taj podrum nisam ni vidio niti sam za njega čuo. Ako je naših poginulo 450 prilikom oslobađanja Širokog Brijega, što nije moglo i njih poginuti pet, šest, deset? Naše su žrtve bile strahovito velike, jer se za oslobađanje Mostara moralo osloboditi Široki s jedne, i Nevesinje s druge strane. Dakle, samo za oslobađanje Širokog 450 partizana je poginulo.

USTAŠE SU ŽRTOVALE NAROD

■ Kažete da ste obišli samostan. Jeste li možda primijetili leševe oko samostana?

Oko samostana nije bilo leševa, vjerovatno su naši sve uklonili. Ali, ponavlja- ►►

am, to uopšte nije bio predmet mog dolaska u Široki Brijeg. Došao sam da uspostavim organizaciju i formiram vlast. A, da sam učestvovao u operativnom dijelu oslobađanja, vjerovatno bih radio što i ostali: pucao na neprijatelja. To je rat, i u ratu baš nema milosti. Učestvovao sam ranije ja i u vojnim operacijama. Bio sam u jednoj bitki gdje je nas 25 opkolilo nekoliko specijalnih njemačkih jedinica, Trupova, koje su im služile za uništavanje pozadine. Opkolili su nas i od svitanja do jedan popodne je bila toliko krvava bitka da je što se tiče Trupa samo jedan ostao živ, ostali su svi poginuli, i 11 ih je zarobljeno. Kod nas je bilo pet mrtvih i desetak ranjenih, to je bila strašna borba, radilo se o tome ili ćeš ti njega ili on tebe. Sve drugo je priča. Jesu li se ovi milovali na Sutjesci ili Neretvi? Ili bilo gdje? Sad ovi traže nešto...

■ Da li je nakon završetka borbi u Širokom bilo smaknuća i ubistava?

Ja ne znam da je toga bilo. Druga stvar – kad je izvršeno oslobađanje Širokog Brijega, ili oslobađanja uopće, podrazumijeva se da je u Zapadnoj Hercegovini, pa i dijelu Bosne, još najmanje dvije-tri godine bilo borbi sa ustašama. U zapadnoj Hercegovini su postojale čitave grupe, po stotinu ustaša, odmetnika, škripara, zovi ih kako god hoćeš, koji su se grupisali i nisu se predavali. Sa njima su naše jedinice dugo vodile borbe, a to su u prvom redu radile OZNA i KNOJ. Armija u tome nije učestvovala, ali jeste KNOJ, specijalna jedinica za borbu protiv odmetnika. Bilo je svega tamo, recimo oko Ljubuškog je bilo sela u koja mi nismo smjeli ulaziti i još dvije-tri godine nakon oslobađanja jer su ih držali oni – ustaše! Nije to bilo baš tako, kao, danas oslobađanje, a sutra hodaj i radi šta hoćeš. To su bila stalna proganjanja, ubijanja, rat poslije rata. U Istočnoj Hercegovini i Bosni je bila slična situacija sa četnicima, a ovi sad sve uproštavaju.

■ Kakav je bila sudbina civila?

Iz priča ljudi znam da je Široki Brijeg bio prilično pun civila koji su se povlačili sa ustašama i bježali pod uticajem propagande koja nas je u njihovim očima pravila đavolima. Familije su bile i krvno vezane za ustaše. Široki Brijeg se napunio civilima, a tu je bilo bombardovanja iz zraka, artiljerija je tukla, vodila se žestoka bitka, bezbeli da je bilo i civilnih žrtava kao i u svakom drugom ratu, i na svakom drugom mjestu. Mi smo znali kako će se stvari razvijati prilikom oslobađanja Zapadne Hercegovine. Ljubuški, koji je isto bio ozloglašen, oslobodili smo bez ijednog metka. Održali smo preko naših ljudi sastanak s njima u općini, i kazali im: 'Mi napadamo Ljubuški i oslobodićemo ga, sviđalo vam se ili ne sviđalo.

ČUVANJE TEKOVINA NOR-a

“Nemam se ja kome šta izvinjavati - ponosan sam što sam bio na strani pobjednika nad fašističkim zlom!”

Volja vam dakle da napustite grad, ili nas sačekajte pa ćemo ga borbom osloboditi.' Oni su vidjeli da je đavo odnio šalu, vlast i vojska napustili su Ljubuški i mi smo ušli bez ispaljenog metka. Civilni nisu makli iz Ljubuškog, i ništa im se nije desilo. Pošto smo znali da je ostatak Zapadne Hercegovine vezan za ustaštvo, uložili smo mnogo truda da objasnimo da neće biti odmazde nad civilima, da ne vjeruju u ustašku propagandu. Kad su ustaše načimili prvi ispad, prodor iz Širokog prema Vrgorcu i Metkoviću, tada je nastupio Osmi korpus i njih potisnuo. Sa njima je počeo da bježi svijet, civilni, i mi smo ih odvrćali da ne bježe, da ostanu. Dijelom smo uspjeli, a dio njih

nas nije poslušao i otišli su za ustašama prema Bleiburgu za koji sam ja tek poslije čuo. Splet okolnosti učinio je da je taj narod bježao sa ustašama i platili su glavom. Kad se priča priča oko Bleiburga, ne govore ko ih je tamo vodio, čija je to vojska bila, što ne kažu da je to vojska kojom su komandovali Pavelić i Artuković, da su radi njih platili glavom, da ne ispada da su partizani krivi što je Pavelić vodio takvu politiku kakvu je vodio i u kojoj je neko morao da plati glavom. O tome uopće neće da pričaju, isto kao što ovi svećenici pričaju da su na pravdi Boga stradali. Pa ko ih je doveo u tu poziciju? Nisam ja! Dovedi su ih fašisti Nijemci, Italijani, Pavelić, oni kojima su služili.

SUĐENJE ZLOČINCIMA

Glupost je pričati da su nakon rata ljudi suđeni “po kratkom postupku”

■ Bili ste okružni tužilac u Mostaru. Tadašnjoj vlasti spočitava se da poslije rata nije uradila dovoljno na procesuiranju zločina u vlastitim redovima. Da li je bilo ikakvih istraga vezanih za to?

Poslije rata smo mi bili toliko okupirani četničkim i ustaškim zločinima da smo stalno sudili, samo se od toga nije pravila pompa, išlo je sve svojim tokom. Ja kao tužilac tužio, sud je sudio, zna se ko izvršava presude. Onaj ko je pravio zločine on je odgovarao, svjestan sam da nije svako odgovarao iako je i gonjeno i suđeno. Sjećam se Ante i Mate Gelo, oni

su negdje od Livna, sudilo im se, i to su bili takvi zločinci da kada bi imali 1.000 glava ne bi ih mogao spasiti, a ni sami to nisu krili. Tada smo ipak zatvorili i jednog Srbina zbog lažnog svjedočenja. Govorio je o detaljima zločina, i pitamo ga: odakle ti sve to znaš? Kaže on: kad su vodili Srbe na jamu, ja sam išao za njima, čučnuo za draću i gledao. Izderem se na njega: “Ne seri! Bio si u poziciji da bježiš, a ne da ideš i gledaš!” Poslije prizna da nije baš tako bilo i zatvorimo ga radi lažnog svjedočenja, kaže: koliko god kažeš za njih malo je, jer su toliko zločina učinili da ne možeš promašiti. ■

RETROFAŠIZAM

Neobjašnjivo mi je kako su se četništvo i ustaštvo pojavili početkom 90-ih godina

■ **Kako gledate na to da se mladi na ovim prostorima sve više okreću fašističkim ideologijama i nacizmu?**

To ja lično i mi kao organizacija osuđujemo. Mislim da bi oni sada bili u stanju učiniti ono što je činjeno u Drugom svjetskom ratu. Nacionalizam je jako opasan, to je jedno jaje iz kojeg se leže ortodoksni fašizam. Pogledaj sada ove naše rukovodioce koji zasnivaju politike na naciji koja im je svetinja i pomoću koje oni mogu da pljačkaju fabrike, zatvaraju narode u atare i rade šta hoće. Pogledajte šta je učinjeno Bošnjacima: toliko je ljudi ubijeno, zna se ko je ubijao, i ti sad moraš radi nekog mira da o tome šutiš, negira se genocid u Srebrenici, pa ovo šta je HVO radio po Mostaru, zločini Herceg-Bosne,

razaranja Mostara, Stoca... To može samo fašistička politika! Jednima su idoli četnici, drugima ustaše. Ono što mene najviše čudi je držanje omladine: kako omladina može da prihvata jedno ovakvo stanje?! Mi smo '41. reagovali, nismo se mirili s tim, borili smo se protiv nepravde. Danas ovoliko nepravde, stvoreno toliko uslova za buduće nepravde, to ćemo mi platiti kad-tad. Pogledajte naše političare: najobičnija govna, neznalice, primitivci! Pričaju o Republici Srpskoj, a ko to uspostavi? Eno ih u Haagu. Koje su im tekovine? Ako su im to tekovine, onda alal im vjera! Ima puno toga, fašističke ideologije se bude, sve je okrenuto naopačke, i bojim se da nam se, ako se tako nastavi, sve ono što se dešavalo u proteklim ratovima ne ponovi! ■

stradanja o kojem se govorilo, da li je bilo govora da je neko ubijen?

Ja ne znam da je. Do Širokog Brijega smo mi došli prilično brzo, skoro bez bilo kakve borbe. Tamo se zateklo jedno stanje koje se održavalo tako kakvo je bilo. Pokreti su nastali nakon bježanja ustaša iz Širokog Brijega i iz Mostara prema Sarajevu i granici. Tada je nastalo to pomjerenje svijeta. Do tada im se uvijek plasirala priča da su se povukli samo privremeno, pa da dolazi Maks Luburić sa 10.000 ustaša da spasi Široki Brijeg i 'oslobodi ga od komunista'.

■ **Ivan Zvonimir Čičak iz Hrvatskog helsinškog odbora izjavio je da je "Jugoslavija nastala na genocidu". Kako to komentirate?**

Može u ovom sistemu pričati šta hoće. Kako? Koji su argumenti, bolan? Koji je argument da je SFRJ nastala na genocidu? Isto kao i za ove svećenike: argumente daj! Koji su to argumenti, gdje su dokazi?

■ **Da li su Vam poznati slučajevi revanšizma u partizanskim redovima?**

Učestvovao sam kao podrška u akciji u kojoj je oslobođen Vrgorac polovinom 1942. Nisam učestvovao u samom napadu, i znam da je tamo ubijeno između 20 i 30 Vrgorčana, o čemu su dalmatinski partizani šutili kao ribe. Šta je tu bilo? Bilo je osvjetnika komšija-komšiji, koji su na taj način riješili njihove lokalne obračune, i tu je stradalo najmanje 20 nevinih ljudi.

■ **Taj i slični slučajevi nisu nikada procesuirani?**

Hajde, bolan, pa govorimo o '42-oj! Ko će to tada procesuirati? Nisam od kraja upućen, ali znam da je recimo u Istočnoj Hercegovini bilo slučajeva disciplinskih smjenjivanja sa dužnosti. Pojavilo se lijevo krivo, pa su ubijali i oni za kojeg se samo moglo pretpostaviti da je neprijatelj, to je spriječeno i čitavo rukovodstvo je smijenjeno i raspoređeno. Za suđenja ne znam, treba se staviti u vrijeme u kojem se to sve dešavalo.

■ **Pojavljaju se ljudi koji sve češće govore o "partizanskim zločinima". Kako Vi mislite da se sve to treba tretirati?**

To je jedan oslobodilački rat, imao je svoje ciljeve: oslobođenje zemlje od fašizma. Nije to nipošto bio rat u kojem nije bilo grešaka, ali generalno je to jedan progresivan pokret, što ne možeš kazati za ustaštvo i četništvo kojima je svrha bila ubijanje, služenje okupatoru i tuđinu. Ustaše su služili okupatorima, ubijali prije svega Srbe, komuniste i neistomišljenike, dok je cilj partizana bio otpor jednoj takvoj zločinačkoj politici. Da su sve bili anđeli, to ne mogu da kažem. ■

■ Sve češće se postavlja teza da su mnogi pripadnici ustaške vojske koji su stradali nakon 1945. "mučki ubijeni" i to se smatra partizanskim zločinima...

Zar nije zločin dizati se protiv države koja je legalna, članica Ujedinjenih nacija? Ima li pravo ta država da se brani?

■ U medijima iz Zapadne Hercegovine nerijetko Vas nazivaju krvnikom, i pitaju da li ćete se ikada ispričati za sve što je urađeno u Širokom Brijegu. Kako to komentirate i osjećate li potrebu da se nekome ispričavate?

Šta se ja i kome imam ispričavati? Ja sam građanin koji je bio učesnik oslobodilačkog rata u vojsci koja je bila u sastavu antihitlerovske koalicije. To bi praktično značilo da bi sada trebali i Englezi, Amerikanci i Rusi da se izvine Hitleru što su ga pobijedili. Šta sam ja sada trebao, da budem ustaša? Nemam se ja kome šta izvijnjavati - ponosan sam što sam bio na strani pobjednika nad fašističkim zlom!

■ **Kazali ste da su Dalmatinci bili kivni na Široki Brijeg, i da su stradali imovina i brojne radnje. Da li je bilo još nekog**